

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

358

Vragen van de leden **Van Gerven** en **Van Nispen** (beiden SP) aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Minister van Veiligheid en Justitie over *het bericht dat het aantal rechtszaken over zorg fors is gestegen* (ingezonden 22 september 2015).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Rijn** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) mede namens de Minister van Veiligheid en Justitie (ontvangen 21 oktober 2015).

Vraag 1 en 2

Wat is uw reactie op het bericht dat het aantal rechtszaken over de zorg en ondersteuning door gemeenten fors is toegenomen?¹

Bent u verrast dat het aantal rechtszaken blijft toenemen? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 1 en 2

Op zichzelf is een toename van het aantal rechtszaken in 2015, zoals door de Raad voor de Rechtspraak gepubliceerd, niet verrassend. Na de inwerkingtreding van een nieuwe wet, zoals de Wmo 2015, nemen gemeenten besluiten op nieuwe aanvragen maar ook besluiten na een herbeoordeling waarmee de bestaande voorzieningen voor cliënten kunnen wijzigen. Dat zal niet in alle gevallen op de goedkeuring van de cliënt kunnen rekenen. Naar nu blijkt maken meer cliënten gebruik van hun wettelijk recht om tegen gemeentelijke besluitvorming in bezwaar en beroep te gaan.

Een en ander doet niet af aan mijn standpunt dat het van belang is om dergelijke procedures, ook na de inwerkingtreding van een nieuwe wet, zoveel mogelijk te voorkomen. Het uitgangspunt van de Wmo 2015 is om in goede dialoog met elkaar te bezien òf en hoe de zelfredzaamheid en participatie van betrokkene kan worden versterkt. Een zorgvuldige wetsuitvoering en bejegening door gemeenten van ingezetenen, kan het aantal procedures naar mijn mening sterk verminderen.

Daar waar overeenstemming niet direct gevonden wordt, is het goed om als gemeente te overwegen of mogelijkheden van alternatieve geschillenbeslechting, zoals mediation of «prettig contact met de overheid» kunnen worden ingezet.

¹ <http://nos.nl/artikel/2058389-aantal-rechtszaken-zorg-opnieuw-fors-gestegen.html>

Vraag 3 en 6

Is de toename van rechtszaken volgens u het gewenste resultaat van uw bezuinigingsbeleid? Waarom verzuimt u in te grijpen?

Wat is de reden dat u geen stelselverantwoordelijkheid neemt, ondanks dat het aantal rechtszaken fors toeneemt? In hoeverre heeft het aanspreken van gemeentes tot concrete verbetering geleid?

Antwoord 3 en 6

Een toename van rechtszaken is zeker niet wat ik beoog. Voor een deel is dat echter inherent aan inwerkingtreding van nieuwe wetgeving. Zie hiervoor mijn antwoord onder 1 en 2. Ik vind het daarbij van belang dat gemeenten procedures zo veel mogelijk voorkomen. Een zorgvuldige uitvoering van de wet door gemeenten is daarvoor cruciaal.

De inmiddels beschikbare rechterlijke uitspraken zien toe op dit belang van zorgvuldigheid. In lijn met het belang dat de wetgever heeft toegedicht aan een persoonlijk onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte van betrokkene, zijn de kenmerken van de persoonlijke situatie, de basis voor de besluitvorming op een aanvraag. Het is aan gemeenten om – waar nog nodig – lering te trekken uit deze uitspraken en de beleidsuitvoering te verbeteren. In mijn brieven aan de colleges heb ik hen herhaaldelijk daartoe opgeroepen. Ik ga er vanuit dat zij hun verantwoordelijkheid daarin nemen. Mocht dat niet het geval zijn dan is het in de eerste plaats aan gemeenteraad om in actie te komen en het college van burgemeester en wethouders ter verantwoording te roepen als blijkt dat de uitvoering te kort schiet en cliënten onvoldoende worden geholpen. Als uit de feiten blijkt dat een gemeente meer dan incidenteel afwijkt van de wettelijke kaders en de gemeenteraad haar verantwoordelijkheid niet neemt, heb ik de mogelijkheid om van de bevoegdheden in het kader van artikel 2.6.8 van de Wmo 2015 en de Wet revitalisering generiek toezicht gebruik te maken.

Op het moment dat mij signalen bereiken over mogelijke strijdigheden met de wet in het gemeentelijk beleid wordt in de eerste plaats contact opgenomen voor het verkrijgen van de informatie die een goede analyse mogelijk maakt. In deze fase wordt bekeken of daadwerkelijk sprake is van een (mogelijk) met de wet strijdige beleidsuitvoering. Ook bekijk ik of de gemeenteraad zijn verantwoordelijkheid heeft opgepakt en de raad en het college het debat voeren over het onderwerp. Van belang is te constateren of er in een concrete situatie sprake van een incidentele tekortkoming of dat de tekortkoming het gevolg is van het gemeentelijk beleid.

Mijn ervaring is dat tot nu toe de colleges de signalen in de regel direct oppakken. Maatregelen om de uitvoering binnen de kaders van de wet te brengen worden in de regel snel en adequaat genomen. Tot nu toe is het in een beperkt aantal gevallen nodig gebleken om de gemeenteraad te informeren. Concreet is in drie gevallen een brief aan de verantwoordelijke colleges in afschrift aan de gemeenteraden toegestuurd.

In mijn communicatie richting gemeenten heb ik hen herhaaldelijk opgeroepen tot een zorgvuldige bejegening van cliënten. Ook de VNG heeft recent gemeenten in een ledenbrief nogmaals gewezen op de noodzaak van zorgvuldigheid, daar waar het de communicatie met de cliënt en de uitvoering van het onderzoek, als basis voor besluitvorming, betreft. De VNG ontwikkelt momenteel binnen de VNG-academie een opleiding ten behoeve van training en toerusting van WMO-consulenten. De Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen en partners die betrokken zijn bij het programma «Aandacht voor iedereen» hebben, daartoe uitgenodigd door de VNG, aangegeven betrokken te willen worden bij de ontwikkeling van dit lesprogramma. Op deze wijze worden de signalen die de verschillende cliëntorganisaties ontvangen betrokken bij de opzet en inhoud van de training. Ik ben verheugd dat gemeenten en organisatie van cliënten de handen ineenslaan om de uitvoering van de wet, waaronder de bejegening van cliënten en de uitvoering van het onderzoek na een melding, op een hoger niveau te brengen.

Vraag 4

Is bekend wat de maatschappelijke kosten zijn naar aanleiding van het aantal rechtszaken over de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)?

Antwoord 4

Op het moment dat er door cliënten procedures worden aangespannen, is het van belang dat deze zorgvuldig worden afgewikkeld door gemeenten, in overeenstemming met de eisen die de Algemene wet bestuursrecht daaraan verbindt. Met deze afwikkeling zijn kosten gemoeid. Gegeven het wettelijk recht van ingezetenen om bezwaar en beroep te maken tegen gemeentelijke besluiten en de verantwoordelijkheid voor de gemeenten om deze zeer zorgvuldig te behandelen, zie ik geen noodzaak om te registreren wat de maatschappelijke kosten zijn van het aantal rechtszaken over de Wmo 2015. Dit neemt niet weg dat de inspanningen er vooral op gericht moeten zijn om zoveel mogelijk bezwaar- en beroepsprocedures te voorkomen.

Vraag 5

Wat is uw reactie op de uitspraken van organisatie Iederin dat de Wmo niet werkt, aangezien passende zorg en ondersteuning door veel gemeenten kennelijk niet lukt zonder de tussenkomst van een rechter?

Antwoord 5

Naar mijn mening biedt de Wmo 2015 gemeenten en haar ingezetenen een zeer bruikbaar kader om in goede dialoog te zien hoe iemand kan worden geholpen in zijn zelfredzaamheid of participatie. Zoals in rechterlijke uitspraken is vastgesteld is er nog niet overal sprake van die zorgvuldige wetsuitvoering die de wet beoogd en is ook de bejegening door gemeenten van cliënten voor verbetering vatbaar.

Zoals aangegeven bij het antwoord op de vragen 1 en 2, wordt de toename van het aantal rechtszaken (mede) veroorzaakt door het nieuwe wettelijk kader dat in werking is getreden, dat tot een verandering van de rechten en plichten van cliënten kan leiden. De gewezen, vooral voorlopige voorzieningen en uitspraken onderstrepen tot dusver de hiervoor beschreven waarborgen voor de cliënt, zoals die in de Wmo 2015 zijn vastgelegd. Het is van groot belang dat de VNG en organisatie van cliënten zich nu samen buigen over de vraag hoe Wmo-consulenten beter zouden kunnen worden toegerust.

Vraag 7

In hoeveel procent van de rechtszaken is de gemeente in het ongelijk gesteld, en wat waren daar de redenen van? Wat is uw reactie daarop, en hoe gaat u ervoor zorgen dat dit niet meer voorkomt?

Antwoord 7

In voorgaande jaren werden er jaarlijks gemiddeld 750 Wmo zaken ingediend. Vanaf januari tot en met augustus betreft het aantal ingediende Wmo zaken ruim 1400. Het is echter nog te vroeg om een antwoord te kunnen geven op de vraag of de gemeente in de zaken over de Wmo 2015, anders dan in het verleden, in het ongelijk is gesteld. Een deel van de rechterlijke vonnissen betreft nog een oordeel over de uitvoering van de oude Wmo. De Raad voor de Rechtspraak heeft in het registratiesysteem per 1 juli 2015 onderscheid gemaakt tussen een oude Wmo of nieuwe Wmo 2015 zaak. Er kan dan ook niet met zekerheid worden gezegd hoeveel zaken in 2015 zijn ingestroomd, en daarmee dus ook niet welke uitspraak de rechter heeft gewezen in Wmo 2015 zaken.

Op het moment dat er voldoende rechterlijke uitspraken zijn over geschillen aangaande de Wmo 2015 is het mogelijk uitspraken te doen over het percentage zaken waarin de gemeente in het ongelijk is gesteld. De verwachting is dat in de tweede helft van 2016 er voldoende uitspraken zijn gewezen om een uitspraak te kunnen doen over de gegrondheid van het verzoek. Gemeenten die in zaken in het ongelijk worden gesteld dienen zelf uiteraard onmiddellijk na te gaan of de uitspraak aanleiding vormt de eigen beleidsuitvoering bij te sturen.

Vraag 8

Deelt u de mening dat het onverstandig is de griffierechten te verhogen, en te bezuinigen op de rechtsbijstand, als dit kan betekenen dat meer mensen hun recht niet meer kunnen halen bij een tekortschietend overheidsbeleid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Voor elke wijziging van het griffierecht of het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand geldt de voorwaarde dat de toegang tot het recht in voldoende mate gewaarborgd moet blijven. Het kabinet zal na het verschijnen van de eindrapportage van «de Commissie onderzoek oorzaken kostenstijgingen rechtsbijstand» een besluit nemen over verdere maatregelen op het terrein van de gesubsidieerde rechtsbijstand. De eindrapportage van de Commissie wordt uiterlijk 1 december 2015 verwacht.